

Ou-bollig is weer helemaal modern

De top 12 verwilderingsbollen van landschapontwerper Carien van Boxtel

In Breda (zie kader) werd onlangs gebruikgemaakt van verwilderingsbollen. Dit zijn winterharde bollen die zich gemakkelijk vermeerderen. Naast krokus, sneeuwroem, botanische tulpen en sieruien zijn nog ontelbaar meer soorten en cultivars te bedenken. We vroegen tuin- en landschapontwerper Carien van Boxtel naar twaalf van haar favoriete verwilderingsbollen en de juiste toepassing.

Redactie: Kelly Kuenen
Foto's: Carien van Boxtel

Puschkinia scilloides var. *libanotica* (bushyacint)

'Deze bol is onmisbaar in het prille voorjaar vanwege zijn bleekblauwe, opvallende ster-vormige bloemen; de klokjes kijken je als het ware aan. De bladeren en knopjes hebben prachtige blauwgroene nerfjes. Deze bol is mooi in grote hoeveelheden en prachtig in combinatie met *Scilla siberica*, die gelijktijdig bloeit.'

Natuurlijke habitat: Turkije en Libanon, in vochtige graslanden
Beste plek: zon en halfschaduw
Bloeitijd: medio maart tot april
Hoogte: circa 10 cm
Cultivars: *Puschkinia scilloides* var. *libanotica* 'Alba' (wit)
Overig: licht geurend, goede bijenplant

Puschkinia scilloides var. *libanotica* en *Scilla siberica*

6 min. leestijd

TOP 12

Tulipa turkestanica en *Chionodoxa forbesii* 'Pink Giant'

***Galanthus nivalis* ('gewoon' sneeuwkllokje)**

'Het sneeuwkllokje is de onbetwiste lentebode en het symbool van hoop. Het is een geliefd verzamelobject onder galanthofielen (liefhebbers van het sneeuwkllokjesgeslacht, red.). Het sneeuwkllokje heeft maximaal effect in heel grote hoeveelheden en is prachtig in combinatie met vroege bloeiers, zoals *Helleborus*, *Epimedium* en *Hamamelis* (toverhazelaar).'

- Natuurlijke habitat:** inheems/genaturaliseerd in Nederland; verder België, Verenigd Koninkrijk en Scandinavië
- Beste plek:** zon en (half)schaduw (onder bladverliezende bomen en heesters), licht vochtige, voedselrijke en leemhoudende standplaats
- Bloeitijd:** januari t/m maart
- Hoogte:** circa 10 cm
- Cultivars:** vele cultivars, waaronder 'Sam Arnott' (geurend en groot), 'Flore Pleno' (met dubbele bloem) en 'Viridapice' (met groene veeg)
- Overig:** licht geurend, goede bijen plant (vooral voor vroeg-vliegende soorten)

Tulipa turkestanica

'Dit elegant en vrolijk wit meerstelig botanisch tulpje kan tot wel twaalf bloemen hebben. *Tulipa turkestanica* heeft puntige bloemblaadjes en een geel hart. De buitenzijde van de bloemblaadjes hebben een grijzige kleur. De bloem heeft prachtige zaaddozen en een grijsgroen blad. De bol is heel effectief in combinatie met *Puschinia scilloides* var. *libanotica* (eerder in dit artikel genoemd), die gelijktijdig groeit.'

- Natuurlijke habitat:** Turkije, Centraal-Azië en China
- Beste plek:** zonnige standplaats, goed doorlatende bodem en 's zomers warm. Goed terugkerend in niet te vochtige gazons en in zonnige borders
- Bloeitijd:** maart t/m april
- Hoogte:** circa 20 cm
- Cultivars:** er zijn vele prachtige botanische tulpjes op de markt. Andere favorieten zijn *Tulipa clusiana* 'Lady Jane' (wit met sierlijke roze veeg aan buitenzijden), *Tulipa whitalli* (baksteenoranje) en *Tulipa sylvestris* (de gele bostulp, een echte stinzenplant).
- Overig:** bijenplant

Bollenweide met o.a. het sneeuwkllokje

***Hyacinthoides non-scripta* (boshyacint / bluebell)**

'Deze bloem bestaat uit een elegante, aan één kant overhangende stengel waaraan echte blauwe klokjes hangen. In Groot-Brittannië staat deze bol bekend als *bluebell*; hele bossen kleuren in mei en juni blauw. In Nederland is de plant onder meer te vinden in het bos bij Ockenburg en in België in het Hallerbos. Deze hyacint heeft maximaal effect in grote hoeveelheden en combineert mooi met onder meer groene bosplanten, zoals varens, *Brunnera* en hosta's!'

- Natuurlijke habitat:** in open bossen (hakhoutbossen, zgn. *coppices*) door heel Europa
Beste plek: halfschaduw
Bloeitijd: mei en juni
Hoogte: circa 10 cm
Cultivars: de Spaanse boshyacint (*Hyacinthoides hispanica*) is heel anders qua bloeiwijze: de bloemen staan recht omhoog en de klokjes zijn gelijkmatig verdeeld over de bloemstengel. In Engeland wordt deze verward vanwege het kruisen met de inheemse *bluebell*
Overig: licht geurend en een echte bijenplant

Leucojum aestivum 'Graveteye Giant'

***Leucojum aestivum* 'Graveteye Giant' (zomerklokje)**

'Dit is een prachtige, hoge "reuzensneeuwvlok" die – anders dan de naam doet vermoeden – bloeit in april. Het zomerklokje is een enorme blikvanger in grote hoeveelheden in vochtige weilanden, langs de waterkant; zelfs in een plasdrassituatie. Het zomerklokje is ook heel mooi in een border en in boeketten, omdat hij vrij hoog wordt. Leuk detail: deze cultivar is vernoemd naar het huis en de tuin van de beroemde William Robinson, de pionier van de naturalistische beplanting.'

- Natuurlijke habitat:** Centraal- en Zuid-Europa, van de Pyreneeën tot Roemenië en West-Rusland
Beste plek: licht vochtige, voedselrijke en leem- of kleihoudende standplaats
Bloeitijd: maart en april
Hoogte: circa 50 centimeter
Cultivars: 'Graveteye Giant' is de cultivar die is gevonden in de tuin van William Robinson, Graveteye Manor. De soort is iets kleiner.
Overig: bijenplant

***Anemone nemorosa* (bosanemoon)**

'De bosanemoon is een inheems bodembedekkend gewasje, dat zich via een kruipende wortelstok vermeerdert. *Anemone nemorosa* komt goed tot zijn recht onder bladverliezende bomen en heesters, maar kan zich ook in gazon en border handhaven. Na de bloei wordt het blad geel en sterft deze af.'

- Natuurlijke habitat:** inheems
Beste plek: humusrijke, luchtige bodem; op klei- of leemhoudende grond, met toevoeging van luchtige compost of bladaarde
Bloeitijd: eind maart t/m april
Hoogte: circa 15 cm
Cultivars: de soort heeft vaak een blauwe gloed aan de achterzijde van de bloemblaadjes. Prachtige cultivars zijn 'Robinsoniana' (hemelsblauw), 'Vestal' (dubbel) en 'Hilda'
Overig: bijenplant

Anemone nemorosa

Chionodoxa forbesii 'Pink Giant' en *Scilla siberica*

***Scilla siberica* (Oosterse sterhyacint)**

'De prachtige diepblauwe en stervormige klokjesbloemen maakt deze bloem bijna onmisbaar in het openbaar groen. Het donkere effect wordt versterkt door de donkere stengeltjes. De bol is effectief in heel grote hoeveelheden en is prachtig in combinatie met *Pushkinia scilloides* var. *libanotica*, die hiervoor werd genoemd.'

- Natuurlijke habitat:** Oekraïne, Georgië, Rusland, Azerbeidzjan, Noord-Iran, in vochtige weilanden vlakbij de sneeuwgrens
- Beste plek:** zon of halfschaduw, licht vochtige standplaats
- Bloeitijd:** maart tot medio april (of later)
- Hoogte:** circa 10 – 15 cm
- Cultivars:** 'Spring Beauty' is iets hoger en daardoor geschikt voor borders. Daarnaast is er een witte cultivar: *Scilla siberica* 'Alba' heel licht geurend, goede bijen plant (blauw stuifmeel!)
- Overig:**

***Narcissus poeticus* var. *recurvus* (dichtersnarcis)**

'Deze narcis is sneeuwwit, met een platte, verticale bloem en een klein groengelig plat hartje ('cupje') met een oranje randje ('fazanten oogje'). De dichtersnarcis doet het goed in vochtige weilanden, bloemenweiden en bloemrijk grasland, in borders en aan sloot- en vijverranden. Hij is ook bruikbaar als snijbloem.'

- Natuurlijke habitat:** Alpen en andere bergweiden in Europa
- Beste plek:** zon tot lichte schaduw; vochtige en voedzame bodem, liefst leem of klei
- Bloeitijd:** mei (het is de laatst bloeiende narcis)
- Hoogte:** circa 50 tot 60 cm
- Cultivars:** er zijn andere cultivars van de poeticus (fazanten oogjes), zoals 'Actea', die vroeger bloeit, en 'Ornatus' geurt heerlijk en trekt bijen aan. Een van de oudste narcissen die in cultuur zijn. *Linnaeus*, die de narcis benaamde moest hebben gerefereerd aan de mythe van de held *Narcissus*, die van ijdelheid stierf en tranformeerde in een narcissenbloem.
- Overig:**

Narcissus poeticus var. *recurvus*

***Narcissus* 'Topolino'**

'Een betrouwbaar en goed verwilderend klein narcisje. Met zijn crèmekleurige kroonbladeren en zachtgeel trompetje lijkt het op *Narcissus pseudonarcissus* subs. *lobularis* (wilde narcis, red.). Het is een vroege bloeier, die indruk maakt in grote hoeveelheden in gras en onder bladverliezende bomen en heesters.'

- Natuurlijke habitat:** deze cultivar werd al in 1965 geïntroduceerd in Nederland
- Beste plek:** licht vochtige, voedselrijke en leemhoudende standplaats, zon of halfschaduw
- Bloeitijd:** maart t/m april
- Hoogte:** circa 20 cm
- Cultivars:** het geslacht *Narcissus* kent vele soorten en cultivars

Narcissus 'Topolino' tussen vele kanariegele *Narcissus* 'February Gold'

Camassia quamash (prairie- of indianenlelie)

'Dit is een donkerblauwe, relatief laatbloeiende toortsachtige bloem met grasachtig loof. Een favoriet van Christopher Lloyd, die de tuin Great Dixter in East-Sussex in Groot-Brittannië ontwierp en bestierde. De bloem komt het best tot zijn recht in vochtige weilanden, bloemenweides of bloemrijk grasland, in borders of aan sloot- en vijverranden. Hij doet het ook goed als snijbloem.'

- Natuurlijke habitat:** westen van Canada en westen van de Verenigde Staten
- Beste plek:** zon tot lichte schaduw; vochtige, voedzame bodem, liefst leem of klei
- Bloeitijd:** mei en juni
- Hoogte:** circa 40 cm
- Cultivars:** 'Blue Melody'
- Overig:** trekt bijen aan; de bol is eetbaar

Crocus 'Spring Beauty' (kleine krokus)

'Dit is een prachtige, kleinbloemige botanische krokus. De lavendel-lila bloembladen hebben een donkerpaarse, contrasterende streeptekening; een klein kunstwerk op zich! Krokussen zijn fantastische bijenplanten. Bijen worden na de winter actief bij een temperatuur van 9 graden Celsius, het moment waarop krokussen meestal massaal bloeien. Bijenkoninginnen overnachten zelfs in de gesloten bloem om zich tegoed te kunnen doen aan het stuifmeel. De bol wordt aangeboden als *Crocus sieberi* 'Spring Beauty', *Crocus minimus* 'Spring Beauty' of *Crocus chrysanthus* 'Spring Beauty'.

- Natuurlijke habitat:** Sardinië en Corsica
- Beste plek:** zon en een schrale, licht droge bodem; op klei- of leemhoudende grond met toevoeging van compost of bladaarde; ideaal in verschalingsmengsels, potten en rotstuinen
- Bloeitijd:** februari t/m maart
- Hoogte:** circa 10 cm
- Cultivars:** er zijn heel veel prachtige botanische kleinbloemige krokussen, allemaal de moeite waard, zoals *Crocus chrysanthus* 'Blue Pearl' (zachtblauw), 'Miss Vain' (wit) en 'Romance' (zachtgeel). Heel mooi is ook de iets vroeger bloeiende lavendelblauwe boerenkrokus, *Crocus tommasinianus*, die een echte uitzaaier is en de lilablauwe *Crocus sieberi* 'Firefly', die nog vroeger bloeit.
- Overig:** bijenplant

Crocus 'Spring Beauty'

Fritillaria meleagris (kievietsbloemetje of kievietseitje)

'Dit inheems bolgewasje groeit van oorsprong op vochtige gronden. In Nederland heeft hij nog natuurlijke habitats aan de oevers van de IJssel en in het noordwesten van Overijssel. De bloemen zijn spectaculair getekend in het patroon van een slangen huid. De klokjes zijn diep paars/aubergine; de witte klokjes liggen als schubben op de bloemblaadjes. In het begin van de bloei zijn de bloemen hangend als klokje; later staan de kelken rechtop en zullen ze geuren. Deze bloemen zijn prachtig in grote groepen in een vochtig weiland, bij vijvers of aan slootkanten.'

- Natuurlijke habitat:** inheems
- Beste plek:** zon of halfschaduw (ochtendzon); vochtige, liefst veenachtige of lemige bodem
- Bloeitijd:** april en mei
- Hoogte:** circa 15 tot 45 cm
- Cultivars:** deze bloem kan zich, mits de omstandigheden gunstig zijn, goed uitzaaien. Vaak komen er dan ook veel donkere of juist witte varianten tevoorschijn
- Overig:** bijenplant

PLANTTIJD

Het voorjaarsbollenplantseizoen is volop begonnen en loopt tot en met december, vertelt Van Boxtel. 'De stelregel is dat de ideale planttijd is aangebroken als de temperatuur onder de 10 graden Celsius zakt. Voor de meeste verwilderingsbollen geldt: hoe eerder de bollen geplant worden, hoe eerder ze wortelen. Bovendien zijn nu nog veel soorten verkrijgbaar en is het bewaren van bollen niet aan te bevelen als de bewaarcondities niet optimaal zijn. Plant ze dus zo snel mogelijk!'

Tulpen kunnen wat later worden geplant: november is de beste tijd. 'Voor verwilderingsbollen is het verstandig goed te documenteren waar ze zijn geplant, zodat er in de zomer, wanneer het loof afgestorven en verdwenen is, geen schade ontstaat door het bijplanten van andere gewassen of door schoffelen. Ik heb daar een speciaal schriftje voor... maar aantekenen op een plattegrond of het nemen van foto's is natuurlijk ook prima. Veel verwilderingsbollen houden van een humeuze, goed gedraineerde grond. Het toevoegen van goed verteerde bladcompost doet wonderen. Verbeter de structuur van kleigrond door het toevoegen van zand. Arme zandgrond kan juist weer worden verrijkt met bentoniet; vooral narcissen en sneeuwkllokjes houden daarvan.'

PLANTPLEK	Gazon	Struweel	Bos	Border	Bloemrijk grasland	Waterkant
Buishyacint	🌱	🌱	🌱	🌱	🌱	
Oosterse sterhyacint	🌱	🌱	🌱	🌱	🌱	
Gewoon sneeuwkllokje	🌱	🌱	🌱	🌱	🌱	
Boshyacint		🌱	🌱	🌱	🌱	
Tulp 'turkestanica'	🌱			🌱	🌱	
Narcis 'Topolino'	🌱	🌱	🌱	🌱	🌱	
Zomerklokje				🌱	🌱	🌱
Kievietsbloem	🌱				🌱	🌱
Bosanemoon	🌱	🌱	🌱		🌱	
Kleine krokus	🌱			🌱	🌱	
Prairiebloem	🌱			🌱	🌱	🌱
Dichtersnarcis	🌱			🌱	🌱	🌱

Chionodoxa roze en blauw en Tulipa turkestanica

Startschot van de Bredase 'bollengolf'

Op 21 september werden in het Wilhelminapark te Breda bloembollen aangeplant in de vorm van een bij. Dit was tevens het startschot voor grootschalige, meerjarige bollenplant langs de singels in de gemeente.

Dit najaar worden in verschillende wijken vele vierkante meters aan voorjaarsbloeiende bollen geplant. Het bollenmengsel is samengesteld door leverancier Jub Holland in samenwerking met de Nederlandse Bijenhoudersvereniging (NBV). De bollen bloeien van februari tot en met mei, een periode waarin er relatief weinig voedsel voor bijen beschikbaar is.

Robbert Uittenbogaard (JUB Holland): 'Behalve op de sierwaarde hebben we ook gelet op soorten die een hoge nectarproductie hebben. Nectar en stuifmeel zijn essentieel voedsel voor bijen. Het betreft laagbloeiende soorten, zoals krokus, sneeuwroem, botanische tulpen en sieruien met een gespreide bloeitijd, van februari tot en met juni. De mix is zeer geschikt om in het openbaar groen toe te passen, maar is ook perfect om in particuliere tuinen te planten.'

Carien van Boxtel heeft namens Jub een aantal verwilderingsmengsels voor de stadssingels van Breda ontwikkeld, die dit jaar eerst zullen worden getest op een proeflocatie. Van Boxtel: 'De bloeiende bloembollen zorgen voor natuurlijke en romantische bloemenweiden. Ze vormen in het voorjaar een ecologisch lint van lentebloemen in de binnenstad. Elke wijk krijgt daarbij een eigen identiteit en kleurthema, bijvoorbeeld koninklijk blauw, royaal rood of een gouden gloed.'

De verwilderingsbollen komen elk voorjaar opnieuw tot bloei.

Aat Rietveld (NVB), wethouder Paul de Beer en Robbert Uittenbogaard (Jub Holland) stoppen de eerste bollen in de grond.

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/artikel.asp?id=41-7119